

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ТА ПОРІВНЯЛЬНОГО
ПРАВознавства**

ПРАВО НА ДОНОРСВО В УКРАЇНІ
(методичні матеріали)

Ужгород – 2024

Підготувала:

Мирослава БЄЛОВА

д.ю.н., доцент, професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства
юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету

протокол №8 від «19» червня 2024 року

Голова науково-методичної комісії _____ Черевко П.П.

ЗМІСТ

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	5
ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ	7
РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	7
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	10
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	12
ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	13
САМОСТІЙНА РОБОТА	21
ПИТАННЯ НА ЗАЛІК.....	22
ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА	23
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	23

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування Показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3,0	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	2-й	
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання – 2,8	2-й	
	Лекції:	
	24	
	Практичні (семінарські):	
	20	
Самостійна робота	46	
Вид підсумкового контролю: залік	Залік	
	4	

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення навчальної дисципліни «**Право на донорство в Україні**» полягає у формуванні в студентів цілісного уявлення про правові засади, етичні та соціальні аспекти донорства, зокрема донорства крові, органів та інших анатомічних матеріалів, а також набутті знань і навичок, необхідних для професійного аналізу, застосування та вдосконалення правового регулювання у сфері донорства в Україні та відповідно до міжнародних стандартів.

Завдання вивчення навчальної дисципліни «**Право на донорство в Україні**» полягають у формуванні навичок щодо оцінки законодавчої бази у сфері донорства, етичних аспектів донорства, аналізі правовідносин між донором, реципієнтом та медичними установами, які надають можливість реалізувати право кожного на донорство та трансплантацію.

Відповідно до освітньої програми для спеціальності «Право», вивчення вибіркової дисципліни «**Право на донорство в Україні**» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв’язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 8 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знані).

ЗК 9 Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК 10 Здатність розробляти проекти та управляти ними.

Фахові компетентності спеціальності (СК):

СК 1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності

СК 9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.

СК 13 Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.

СК 14 Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати впливу на відповідні суспільні відносини.

СК 15 Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Право на донорство в Україні» є вибір студента.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Право на донорство в Україні» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (РН):

Програмні результати навчання	Шифр РН
Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.	РН 1
Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.	РН 2
Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.	РН 3
Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.	РН 4
Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.	РН 6
Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.	РН 7

Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.	PH 8
Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.	PH 13
Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.	PH 14
Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.	PH 16

Очікувані результати навчання	Шифр PH
Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.	PH 1
Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.	PH 2
Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.	PH 3
Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.	PH 4
Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.	PH 6
Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.	PH 7
Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.	PH 8
Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.	PH 13
Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.	PH 14
Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.	PH 16

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Форми і методи навчання

Основними видами навчальних занять є: лекція, семінарське (практичне) заняття, самостійна робота, групові проєкти (презентації).

Лекція – основна форма подання теоретичного матеріалу. Лектор розкриває ключові аспекти права на донорство, використовуючи аналіз законодавства у цій сфері, огляд актуальних судових рішень та законодавчих змін.

Семінарське (практичне) заняття – спрямоване на поглиблене вивчення та обговорення окремих тем, що розглядалися на лекціях. Студенти беруть участь у дискусіях, аналізують судові справи. Це дозволяє застосувати отримані теоретичні знання на практиці та розвинути навички аргументації.

Самостійна робота включає вивчення законодавства, міжнародних угод, наукових статей, підготовку до семінарів та виконання індивідуальних завдань, таких як аналіз судових рішень. Мета самостійної роботи — розвинути критичне мислення та вміння самостійно працювати з правовими джерелами.

Групові проєкти передбачають командну роботу над розробкою правових рішень у сфері донорства. Студенти можуть розробляти проєкти нормативних актів або проводити дослідження щодо ефективності існуючих правових норм. Це сприяє розвитку навичок командної роботи, лідерства та практичного застосування знань у реальних ситуаціях.

Методи навчання: пошуковий метод; логічні методи; спеціально-юридичні методи, зокрема феноменології; герменевтики; метод детермінізму; пояснювально-ілюстративний метод; метод мозкового штурму; метод проблемного викладу; дослідницький метод; робота в малих групах тощо.

Форми контролю, критерії та методи оцінювання результатів навчання

Форми контролю: лекційні заняття, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота, групові проєкти

Форма модульного контролю – представлення результатів проєкту, коли студенти демонструють здатність використовувати теоретичні знання на практиці.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне оцінювання та самостійна робота											Модуль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	всього		
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50	50	100

Поточне оцінювання знань здійснюється на основі контролю систематичності та активності роботи здобувача протягом семестру.

При контролі систематичності та активності роботи здобувача підлягають оцінці:

- активність та усні відповіді на практичних заняттях;
- участь у дискусії
- підготовка презентації.

Оцінка контролю активності роботи здобувачів на практичних заняттях становить від 0 до 5 балів і є пропорційною відвідуванню та успішності виконання завдань, які виносяться на практичне заняття. Відсутність підготовки до практичного заняття, а також неявка на практичне заняття оцінюються в 0 балів незалежно від причини неявки. Максимальна оцінка за виконання практичного завдання становить 5 балів.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Упродовж семестру, в якому вивчається дисципліна, здобувачі освіти повинні написати модульну контрольну роботу, що оцінюються у діапазоні від 0 до 50 балів.

Модульна контрольна робота здійснюється у формі надання письмових відповідей на 5 запитань, кожне з яких оцінюється у 5 балів. Підсумкова кількість балів за модульну контрольну роботу складається із сукупності правильних відповідей на 5 запитань і не може перевищувати 50 балів.

Неявка чи невиконання модульної контрольної роботи оцінюється в 0 балів незалежно від причини невиконання (неявки).

Здобувач вищої освіти, який не з'явився на модульну контрольну роботу, або ж його модульна оцінка складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний скласти (перескласти) модуль до початку підсумкового контролю у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Екзаменаційна методика оцінювання. До складання заліку допускаються здобувачі вищої освіти, які мають підсумковий доекзаменаційний рейтинговий бал не менше 35.

Здобувач вищої освіти, доекзаменаційний рейтинговий бал якого складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний покращити його до початку екзамену під час чергування викладачів на кафедрі у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету. В протилежному випадку, здобувач не допускається до заліку, і у нього виникає академічна заборгованість.

Залік з навчальної дисципліни здобувач вищої освіти може не скласти, якщо він успішно пройшов усі семінарські завдання та підготував проект презентації на обрану тематику та його влаштовує підсумкова доекзаменаційна рейтингова оцінка за навчальний рік. Здобувачі вищої освіти, рейтинговий бал яких становить від 35 до 59, залік складають обов'язково. Здобувач освіти може підвищити на заліку рейтинговий бал, при цьому, за результатами складання заліку оцінка не може бути менша за доекзаменаційний рейтинговий бал.

Залік проводиться в усній формі. Екзаменаційний білет складається з двох теоретичних питань. Оцінювання результатів навчання на заліку здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка за залік вноситься у відомість обліку успішності.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	Відмінно	Зараховано
82 - 89	B	Добре	
74 - 81	C		
64 - 73	D	Задовільно	
60 - 63	E		
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Знання здобувачів вищої освіти з дисципліни оцінюється за такими критеріями:

оцінку **«відмінно» (90-100 балів, А)** заслуговує здобувач освіти, який: всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи;

оцінку **«добре» (82-89 балів, В)** – заслуговує здобувач освіти, який: повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку **«добре» (74-81 бал, С)** заслуговує здобувач освіти, який: в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку **«задовільно» (64-73 бали, D)** – заслуговує здобувач освіти, який: знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення;

оцінку **«задовільно» (60-63 бали, E)** – заслуговує здобувач освіти, який: володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер;

оцінка **«незадовільно» (35-59 балів, FX)** – виставляється здобувач освіти, який: виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань;

оцінка **«незадовільно» (35 балів, F)** – виставляється здобувач освіти, який: - володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; - допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; - не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

До модульної контрольної роботи допускаються всі здобувачі освіти, а до підсумкового семестрового контролю з навчальної дисципліни – здобувачі освіти, які отримали не менше 35 балів (враховуються як результати модульної контрольної роботи та поточного контролю під час семінарської та самостійної роботи здобувач освіти).

До підсумкового (семестрового) контролю з навчальної дисципліни не допускаються здобувачі освіти, підсумкова модульна оцінка яких становить менше 35 балів. Здобувач освіти, який за результатами модульних контролів отримав оцінку «F» (менше 34 балів), повинен до проведення підсумкового (семестрового) контролю покращити цю оцінку. Без такого покращання він до підсумкового (семестрового) контролю не допускається.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни «Право на донорство»

ТЕМА.1. Право на донорство

1. Поняття та предмет навчальної дисципліни «Право на донорство»
2. Основні визначення пов'язані з донорством
3. Поняття донорства
4. Ознаки донорства
5. Види донорства
6. Право на донорство в системі прав людини

ТЕМА 2. Історія розвитку трансплантації та донорства

1. Еволюція донорства крові
2. Розвиток донорства органів
3. Історія розвитку донорства репродуктивних клітин

ТЕМА 3. Нормативно-правове регулювання донорства в Україні та основні принципи

1. Нормативно-правові акти у сфері донорства та трансплантації
2. Законодавчі ініціативи та зміни останніх років
3. Загальні принципи
4. Спеціальні принципи

ТЕМА 4. Міжнародні стандарти та правові норми у сфері донорства та трансплантації

1. Конвенція Ради Європи про права людини та біомедицину
2. Керівні принципи ВООЗ з трансплантації людських органів, тканин і клітин
3. Європейська хартія прав пацієнтів
4. Імплементация міжнародних норм у національне законодавство

ТЕМА 5. Донорство крові та її компонентів

1. Поняття донорства крові та її компонентів.
2. Права, обов'язки донора, гарантії та пільги, які надаються донорам крові
3. Організація донорства крові та її компонентів.
1. Відповідальність за порушення законодавства про донорство крові та її компонентів

ТЕМА 6. Правовий статус донорів

1. Права та соціальний статус живого донора та членів його сім'ї
2. Правові гарантії для пацієнтів, які потребують трансплантації

ТЕМА 7. Засади організації трансплантації та здійснення діяльності пов'язаної з трансплантацією

1. Повноваження Кабінету міністрів України у сфері надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації
2. Діяльність Міністерства охорони здоров'я України у сфері надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації
3. Діяльність спеціалізованих державних установ у сфері надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації

ТЕМА 8. Інформована згода

1. Поняття «презумпція згоди» та «презумпції незгоди»
2. Згода на донорство при живому донорі
3. Згода на посмертне донорство
4. Проблеми недотримання вимог інформованої згоди

ТЕМА 9. Механізм захисту прав осіб у діяльності пов'язаної з донорством

1. Практика національних судів щодо справ пов'язаних з донорством
2. Практика Європейський суду з прав людини щодо справ пов'язаних з донорством

ТЕМА 10. Проблеми доступу до трансплантації в умовах обмежених ресурсів

1. Пріоритезація доступу до трансплантації в умовах дефіциту органів
2. Етичні спекти відбору пацієнтів для трансплантації

ТЕМА 11. Правові виклики впровадження новітніх технологій

1. Використання новітніх технологій у сфері трансплантації (генетичні модифікації, штучні органи, 3D- друк)
2. Захист персональних даних в електронних реєстрах донорів
3. Етичні та правові аспекти використання штучного інтелекту

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с.р.	
<i>1</i>	2	2	4	5	6	7
Тема 1. Право на донорство	8	2	2			4
Тема 2. Історія розвитку трансплантації та донорства	8	2	2			4
Тема 3. Нормативно-правове регулювання донорства в Україні та основні принципи	8	2	2			4
Тема 4. Міжнародні стандарти та правові норми у сфері донорства та трансплантації	8	2	2			4
Тема 5. Донорство крові та її компонентів	8	2	2			4
Тема 6. Правовий статус донорів	8	2	2			4
Тема 7. Засади організації трансплантації та здійснення діяльності пов'язаної з трансплантацією	8	2	2			6
Тема 8. Інформована згода	8	2	2			4
Тема 9. Механізм захисту прав осіб у діяльності пов'язаної з донорством	6	2	-			4
Тема 10. Проблеми доступу до трансплантації в умовах обмежених ресурсів	8	2	2			4
Тема 11. Правові виклики впровадження новітніх технологій у сфері донорства	8	2	2			4
Усього годин	90	24	20			46

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин
	денна форма
Тема 1. Право на донорство	2
Тема 2. Історія розвитку трансплантації та донорства	2
Тема 3. Нормативно-правове регулювання донорства в Україні та основні принципи	2
Тема 4. Міжнародні стандарти та правові норми у сфері донорства та трансплантації	2
Тема 5. Донорство крові та її компонентів	2
Тема 6. Правовий статус донорів	2
Тема 7. Засади організації трансплантації та здійснення діяльності пов'язаної з трансплантацією	2
Тема 8. Інформована згода	2
Тема 9. Проблеми доступу до трансплантації в умовах обмежених ресурсів	2
Тема 10. Правові виклики впровадження новітніх технологій у сфері донорства	2
Усього	20

ТЕМА.1.

Право на донорство

1. Поняття та предмет навчальної дисципліни «Право на донорство»
2. Основні визначення пов'язані з донорством
3. Поняття донорства
4. Ознаки донорства
5. Види донорства
6. Право на донорство в системі прав людини

Завдання:

Назвіть та охарактеризуйте основні ознаки донорства

Класифікуйте види донорства

Дайте визначення таких понять: донор, реципієнт, трансплантація

Рекомендовані джерела:

1. Гель А. П. Трансплантація. Новації законодавця у цій сфері: перший погляд. Юридичні новини України: вебсайт. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/transplantatsiya-povatsiyizakonodavtsya-u-tsjj-sferi-pershyj-poglyad/>.
2. Громовчук М.В. Четверте покоління прав людини: особливості правового регулювання, проблеми та перспективи розвитку у сфері охорони здоров'я: монографія за заг ред. Булеци С.Б., Менджул М.В. Ужгород: Видавництво «Говерла» 2020. 444 с.
3. Громовчук М.В., Репродуктивні права людини: проблемні аспекти. Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 1. С.38-41.
4. Громовчук М.В. Biomedical research: issues of restriction of somatic human rights. Visegrad Journal on Human Rights. 2020. № 6. Part 1. S. 33-38.
5. Громовчук М.В. Соматичні (особистісні) права: співвідношення категорій. Науковий вісник УжНУ. Серія «Право». Випуск 62. 2020.
6. Громовчук М.В. До визначення понять «біоетика», «біоправо», «біоюриспруденція». Конституційно-правове будівництво на зламі епох: пошуки оптимальних моделей: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. (м. Ужгород, 3-4 травня 2019 р.) С. 41-43.
7. Льющенко К. Еволюція правового регулювання донорства органів та інших анатомічних матеріалів людини. Теорія і практика інтелектуальної власності. №1. 2017. С. 56-64.

ТЕМА 2.

Історія розвитку трансплантації та донорства

1. Еволюція донорства крові
2. Розвиток донорства органів
3. Історія розвитку донорства репродуктивних клітин

Завдання:

Проаналізуйте які наукові досягнення дали поштовх розвитку трансплантації

Порівняйте ставлення до трансплантації в різні історичні періоди (наприклад, середньовіччя, ХХ століття, сьогодення).

Проведіть міні-дослідження як змінювалися етичні підходи до донорства впродовж століть

Підготуйте презентацію про історію донорства від перших медичних спроб до впровадження в законодавство.

Рекомендовані джерела:

1. Гаркуша А., Міна Р., Ткач Ю. Історико-правовий розвиток трансплантації анатомічних матеріалів людини. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 4. С. 264-274
2. Гель А. П. Трансплантація. Новації законодавця у цій сфері: перший погляд. Юридичні новини України: вебсайт. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/transplantatsiya-povatsiy zakonodavtsya-u-tsiy-sferi-pershyj-poglyad/>.
3. Гринчак С. В. Генезис правового регулювання трансплантації органів і тканин людини. Форум права. № 2. 2014. С. 81–88
4. Громовчук М.В. Четверте покоління прав людини: особливості правового регулювання, проблеми та перспективи розвитку у сфері охорони здоров'я: монографія за заг ред. Булеци С.Б., Менджул М.В. Ужгород: Видавництво «Говерла» 2020. 444 с.
5. Ільющенкова К. Еволюція правового регулювання донорства органів та інших анатомічних матеріалів людини. Теорія і практика інтелектуальної власності. №1. 2017. С. 56-64.
6. Клименко О. В., Шоха Г. Р. Історія розвитку правового регулювання у сфері трансплантації органів у Великій Британії, США та країнах Європи. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Т. 30 (69). № 1. 2019. С. 1-6.
7. Озернюк Г. В. Історичний розвиток правового регулювання трансплантації в офтальмології. Офтальмологічний журнал. 2018. № 4 (483). С. 59-65.
8. Сучасні тенденції правового забезпечення новітніх прав у сфері охорони здоров'я : монографія / С. Болдіжар, В. Пішта. - Ужгород : ФОП Сабов А. М., 2022. - 250 с.
9. Розвиток трансплантології в Україні: існуючий досвід та перспективи. *Health-ua.com*. 2021. 23 лют. URL: <https://health-ua.com/article/63756-rozvitok-transplantolog-vukran-snuuyuchij-dosvd-taperspektivi>

ТЕМА 3.

Нормативно-правове регулювання донорства в Україні та основні принципи

1. Нормативно-правові акти у сфері донорства та трансплантації
2. Законодавчі ініціативи та зміни останніх років

Завдання:

Назвіть основні закони України, що регулюють питання донорства

Проаналізуйте, які законопроекти винесені на розгляд Верховної ради України у сфері допоміжних репродуктивних технологій

Назвіть основні принципи на яких ґрунтується донорство

Що передбачає принцип informed consent

Чому важливо щоб донорство було добровільним та безоплатним

Рекомендовані джерела:

1. Гель А. П. Трансплантація. Новації законодавця у цій сфері: перший погляд. Юридичні новини України: вебсайт. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/transplantatsiya-povatsiy zakonodavtsya-u-tsiy-sferi-pershyj-poglyad/>.
2. Гринчак С. В. Генезис правового регулювання трансплантації органів і тканин людини. Форум права. № 2. 2014. С. 81–88
3. Громовчук М.В. Четверте покоління прав людини: особливості правового регулювання, проблеми та перспективи розвитку у сфері охорони здоров'я: монографія за заг ред. Булеци С.Б., Менджул М.В. Ужгород: Видавництво «Говерла» 2020. 444 с.
4. Громовчук М.В., Репродуктивні права людини: проблемні аспекти. Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 1. С.38-41.

5. Громовчук М.В. Biomedical research: issues of restriction of somatic human rights. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2020. № 6. Part 1. S. 33-38.
6. Громовчук М.В. Соматичні (особистісні) права: співвідношення категорій. Науковий вісник УжНУ. Серія «Право». Випуск 62. 2020.
7. Козодаєв С.П., Белов Д.М., Бисага Ю.М., Громовчук М.В. Захист конституційних прав і свобод людини у процесі проведення біомедичних досліджень: монографія. ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т», Ін-т держави і права країн Європи. Ужгород, 2018. 177 с.
8. Новицька М. М. Адміністративно-правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів людині в Україні: дис. ...канд. юрид. наук. Суми, 2019. 267 с
9. Пішта В. І. Державне управління трансплантацією органів: Теоретико-правовий аспект. Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність. Editory IrinaLiuba Horvat, Anastasia Vehesh. Satu Mare: Editura Muzeului Satmarean – Bucuresti:Editura RCR Editorial, 2019. С. 284-299.
10. Сучасні тенденції правового забезпечення новітніх прав у сфері охорони здоров'я : монографія / С. Болдіжар, В. Пішта. - Ужгород : ФОП Сабов А. М., 2022. - 250 с.

ТЕМА 4.

Міжнародні стандарти та правові норми у сфері донорства та трансплантації

1. Конвенція Ради Європи про права людини та біомедицину
2. Керівні принципи ВООЗ з трансплантації людських органів, тканин і клітин
3. Європейська хартія прав пацієнтів
4. Імплементация міжнародних норм у національне законодавство

Завдання:

Проаналізуйте основні міжнародно-правові акти, що регулюють питання донорства та трансплантації

Рекомендовані джерела:

1. Громовчук М.В. Четверте покоління прав людини: особливості правового регулювання, проблеми та перспективи розвитку у сфері охорони здоров'я: монографія за заг ред. Булеци С.Б., Менджул М.В. Ужгород: Видавництво «Говерла» 2020. 444 с.
2. Козодаєв С.П., Белов Д.М., Бисага Ю.М., Громовчук М.В. Захист конституційних прав і свобод людини у процесі проведення біомедичних досліджень: монографія. ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т», Ін-т держави і права країн Європи. Ужгород, 2018. 177 с.
3. Пішта В. І. Державне управління трансплантацією органів: Теоретико-правовий аспект. Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність. Editory IrinaLiuba Horvat, Anastasia Vehesh. Satu Mare: Editura Muzeului Satmarean – Bucuresti:Editura RCR Editorial, 2019. С. 284-299.
4. Пішта В. І. Роль Міністерства охорони здоров'я України у формуванні та реалізації державної політики у сфері трансплантації. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 3. С. 213-217.
5. Сучасні тенденції правового забезпечення новітніх прав у сфері охорони здоров'я : монографія / С. Болдіжар, В. Пішта. - Ужгород : ФОП Сабов А. М., 2022. - 250 с.
6. Перший ліцензований Кріобанк в Україні. URL: <https://cryobank.ua/uk/about/>

ТЕМА 5.

Донорство крові та її компонентів

1. Поняття донорства крові та її компонентів.
2. Права, обов'язки донора, гарантії та пільги, які надаються донорам крові
3. Організація донорства крові та її компонентів.
4. Відповідальність за порушення законодавства про донорство крові та її компонентів

Завдання:

Поясніть які права та обов'язки має донор крові?
Якими пільгами користується донор крові?

Рекомендовані джерела:

1. Козодаєв С.П., Белов Д.М., Бисага Ю.М., Громовчук М.В. Захист конституційних прав і свобод людини у процесі проведення біомедичних досліджень: монографія. ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т», Ін-т держави і права країн Європи. Ужгород, 2018. 177 с.
2. Перший ліцензований Кріобанк в Україні. URL: <https://cryobank.ua/uk/about/>
3. Розвиток трансплантології в Україні: існуючий досвід та перспективи. *Health-ua.com*. 2021. 23 лют. URL: <https://health-ua.com/article/63756-rozvitok-transplantolog-vukran-snuuyuchij-dosvd-taperspektivi>

ТЕМА 6.

Правовий статус донорів

1. Права та соціальний статус живого донора та членів його сім'ї
2. Правові гарантії для пацієнтів, які потребують трансплантації
3. Практика національних судів щодо справ пов'язаних з донорством
4. Практика Європейський суду з прав людини щодо справ пов'язаних з донорством

Дискусія/Дебати:

Чи повинна бути дозволена фінансова компенсація донорам органів? Аргументуйте позиції "за" і "проти"

Рекомендовані джерела:

1. Громовчук М. Human rights for life: experience of Ukraine. Priority tasks and strategies for the development of jurisprudence: collective monograph. Lviv-Tourin: Liga-Pres 2019. pp.18-25.
2. Гель А. П. Трансплантація. Новації законодавця у цій сфері: перший погляд. Юридичні новини України: вебсайт. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/transplantatsiya-novatsiy zakonodavtsya-u-tsiy-sferi-pershyj-poglyad/>.
3. Гринчак С. В. Генезис правового регулювання трансплантації органів і тканин людини. Форум права. № 2. 2014. С. 81–88
4. Громовчук М.В. Четверте покоління прав людини: особливості правового регулювання, проблеми та перспективи розвитку у сфері охорони здоров'я: монографія за заг ред. Булеци С.Б., Менджул М.В. Ужгород: Видавництво «Говерла» 2020. 444 с.
5. Козодаєв С.П., Белов Д.М., Бисага Ю.М., Громовчук М.В. Захист конституційних прав і свобод людини у процесі проведення біомедичних досліджень: монографія. ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т», Ін-т держави і права країн Європи. Ужгород, 2018. 177 с.

ТЕМА 7.

Засади організації трансплантації та здійснення діяльності пов'язаної з трансплантацією

1. Повноваження Кабінету міністрів України у сфері надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації
2. Діяльність Міністерства охорони здоров'я України у сфері надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації
3. Діяльність спеціалізованих державних установ у сфері надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації

Завдання:

Роль Кабінету міністрів України у сфері надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації

У чому полягає Діяльність Міністерства охорони здоров'я України у сфері надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації

У чому полягає співпраця з міжнародними організаціями щодо реалізації програм донорства

Роль трансплант-координатора в організації трансплантації та здійснення діяльності пов'язаної з трансплантацією

Рекомендовані джерела:

1. Громовчук М.В. Четверте покоління прав людини: особливості правового регулювання, проблеми та перспективи розвитку у сфері охорони здоров'я: монографія за заг ред. Булеци С.Б., Менджул М.В. Ужгород: Видавництво «Говерла» 2020. 444 с.
2. Громовчук М.В., Репродуктивні права людини: проблемні аспекти. Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 1. С.38-41.
3. Громовчук М.В. Репродуктивні права людини. Матеріали IV міжнародної конференція «Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні». (м.Чернівці 16 жовтня 2020 р.). С. 25-28.
4. Козодаєв С.П., Белов Д.М., Бисага Ю.М., Громовчук М.В. Захист конституційних прав і свобод людини у процесі проведення біомедичних досліджень: монографія. ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т», Ін-т держави і права країн Європи. Ужгород, 2018. 177 с.
5. Новицька М. М. Адміністративно-правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів людині в Україні: дис. ...канд. юрид. наук. Суми, 2019. 267 с
6. Пішта В. І. Державне управління трансплантацією органів: Теоретико-правовий аспект. Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність. Editory IrinaLiuba Horvat, Anastasia Vehesh. Satu Mare: Editura Muzeului Satmarean – Bucuresti:Editura RCR Editorial, 2019. С. 284-299.
7. Пішта В. І. Роль Міністерства охорони здоров'я України у формуванні та реалізації державної політики у сфері трансплантації. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 3. С. 213-217.
8. Сучасні тенденції правового забезпечення новітніх прав у сфері охорони здоров'я : монографія / С. Болдіжар, В. Пішта. - Ужгород : ФОП Сабов А. М., 2022. - 250 с.
9. Розвиток трансплантології в Україні: існуючий досвід та перспективи. *Health-ua.com*. 2021. 23 лют. URL: <https://health-ua.com/article/63756-rozvitok-transplantolog-vukran-snuuyuchij-dosvd-taperspektivi>
10. Чечерський В.І. Використання кріоконсервованих гамет та ембріонів як гарантія реалізації права людини на репродукцію (відтворення). Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 4. С. 34-37

ТЕМА 8.

Інформована згода

1. Поняття «презумпція згоди» та «презумпції незгоди»
2. Згода на донорство при живому донорі
3. Згода на посмертне донорство
4. Проблеми недотримання вимог інформованої згоди

Завдання:

Дайте визначення поняття «презумпція згоди» та «презумпція незгоди»

Що означає система opt-out

Рекомендовані джерела:

1. Hromovchuk M. Human rights for life: experience of Ukraine. Priority tasks and strategies for the development of jurisprudence: collective monograph. Lviv-Tourin: Liga-Pres 2019. pp.18-25.
2. Hromovchuk M. Somatic rights: international aspects. Visegrad Journal on Human Rights. 2021. № 1. S.143-147.
3. Громовчук М.В. Четверте покоління прав людини: особливості правового регулювання, проблеми та перспективи розвитку у сфері охорони здоров'я: монографія за заг ред. Булеци С.Б., Менджул М.В. Ужгород: Видавництво «Говерла» 2020. 444 с.
4. Громовчук М.В. Biomedical research: issues of restriction of somatic human rights. Visegrad Journal on Human Rights. 2020. № 6. Part 1. S. 33-38.
5. Громовчук М.В. Соматичні (особистісні) права: співвідношення категорій. Науковий вісник УжНУ. Серія «Право». Випуск 62. 2020.
6. Громовчук М.В. До визначення понять «біоетика», «біоправо», «біоюриспруденція». Конституційно-правове будівництво на зламі епох: пошуки оптимальних моделей: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. (м. Ужгород, 3-4 травня 2019 р.) С. 41-43.
7. Козодаєв С.П., Белов Д.М., Бисага Ю.М., Громовчук М.В. Захист конституційних прав і свобод людини у процесі проведення біомедичних досліджень: монографія. ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т», Ін-т держави і права країн Європи. Ужгород, 2018. 177 с.
8. Сучасні тенденції правового забезпечення новітніх прав у сфері охорони здоров'я : монографія / С. Болдіжар, В. Пішта. - Ужгород : ФОП Сабов А. М., 2022. - 250 с.
9. Чечерський В.І. Використання кріоконсервованих гамет та ембріонів як гарантія реалізації права людини на репродукцію (відтворення). Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 4. С. 34-37

ТЕМА 9.

Проблеми доступу до трансплантації в умовах обмежених ресурсів

1. Пріоритезація доступу до трансплантації в умовах дефіциту органів
2. Етичні спекти відбору пацієнтів для трансплантації

Завдання:

Проаналізуйте основні фактори, що обмежують доступ до трансплантації в Україні та світі (фінансові, кадрові, технічні, законодавчі).

Процедура розподілу органів у разі нестачі (пріоритетність, списки очікування, етичні аспекти).

Дослідіть приклади країн, де успішно вирішують проблему доступності (наприклад, Іспанія, Нідерланди) — що можна запозичити?

Розробіть пропозиції щодо підвищення ефективності системи трансплантації в умовах обмежених ресурсів.

Рекомендовані джерела:

1. Громовчук М.В. Четверте покоління прав людини: особливості правового регулювання, проблеми та перспективи розвитку у сфері охорони здоров'я: монографія за заг ред. Булеци С.Б., Менджул М.В. Ужгород: Видавництво «Говерла» 2020. 444 с.
2. Громовчук М.В., Репродуктивні права людини: проблемні аспекти. Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 1. С.38-41.
3. Громовчук М.В. Biomedical research: issues of restriction of somatic human rights. Visegrad Journal on Human Rights. 2020. № 6. Part 1. S. 33-38.
4. Громовчук М.В. Соматичні (особистісні) права: співвідношення категорій. Науковий вісник УжНУ. Серія «Право». Випуск 62. 2020.
5. Громовчук М.В. Репродуктивні права людини. Матеріали IV міжнародної конференція «Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні». (м.Чернівці 16 жовтня 2020 р.). С. 25-28.
6. Козодаєв С.П., Белов Д.М., Бисага Ю.М., Громовчук М.В. Захист конституційних прав і свобод людини у процесі проведення біомедичних досліджень: монографія. ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т», Ін-т держави і права країн Європи. Ужгород, 2018. 177 с.
7. Сучасні тенденції правового забезпечення новітніх прав у сфері охорони здоров'я : монографія / С. Болдіжар, В. Пішта. - Ужгород : ФОП Сабов А. М., 2022. - 250 с.

ТЕМА 10.**Правові виклики впровадження новітніх технологій**

1. Використання новітніх технологій у сфері трансплантації (генетичні модифікації, штучні органи, 3D- друк)
2. Інформаційні системи трансплантації
3. Захист персональних даних донорів і реципієнтів

Завдання:

Проаналізуйте, як цифрові технології (ШІ, електронні реєстри і т.д.) можуть сприяти розширенню доступу до трансплантації та допоміжних репродуктивних технологій

Рекомендовані джерела:

1. Громовчук М.В. Biomedical research: issues of restriction of somatic human rights. Visegrad Journal on Human Rights. 2020. № 6. Part 1. S. 33-38.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин
	денна форма
Тема 1. Право на донорство	4
Тема 2. Історія розвитку трансплантації та донорства	4
Тема 3. Нормативно-правове регулювання донорства в Україні	4
Тема 4. Принципи правового регулювання донорства	4
Тема 5. Міжнародні стандарти та правові норми у сфері донорства та трансплантації	4
Тема 6. Донорство крові та її компонентів	4
Тема 7. Правовий статус донорів	6
Тема 8. Засади організації трансплантації та здійснення діяльності пов'язаної з трансплантацією	4
Тема 9. Інформована згода	4
Тема 10. Проблеми доступу до трансплантації в умовах обмежених ресурсів	4
Тема 11. Правові виклики впровадження новітніх технологій у сфері донорства	4
Усього	48

ПИТАННЯ НА ЗАЛІК

1. Поняття та зміст права на донорство в системі прав людини.
2. Історія становлення донорства крові
3. Перші медичні спроби трансплантації органів та тканин
4. Законодавча база України у сфері донорства крові та її компонентів.
5. Донорство органів і тканин: міжнародні та національні правові аспекти.
6. Державна політика у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією
7. Суб'єкти організації та надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією
8. Повноваження Кабінету міністрів України у сфері надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації
9. Діяльність Міністерства охорони здоров'я України у сфері надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації
10. Діяльність спеціалізованих державних установ у сфері надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації
11. Трансплант-координатор
12. Інформаційні системи трансплантації
13. Умови та порядок застосування трансплантації
14. Особливості трансплантації за принципом "доміно"
15. Основні принципи етичного регулювання донорства.
16. Добровільність і безоплатність донорства: правове значення.
17. Права донора крові та її компонентів.
18. Правовий статус реципієнта
19. Процедура інформованої згоди на донорство: вимоги та особливості.
20. Вікові та медичні обмеження щодо донорства: правове регулювання.
21. Правовий статус померлого донора та його родини
22. Правовий статус живого донора та родини
23. Поняття та правове регулювання родинного донорства
24. Права донора крові та компонентів крові
25. Державні гарантії прав донора крові та компонентів крові
26. Форми компенсації витрат, пов'язаних із здійсненням донорства крові та компонентів крові, та заходи заохочення добровільного безоплатного донорства
27. Вивезення за межі України та ввезення на територію України донорської крові, компонентів та препаратів крові
28. Критерії пріоритезації трансплантації
29. Міжнародне співробітництво у сфері застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині
30. Донорство статевих клітин
31. Поняття та види допоміжних репродуктивних технологій
32. Правове регулювання сурогатного материнства
33. Основні нормативно-правові акти України, що регулюють питання донорства
34. Правові виклики впровадження новітніх технологій у сфері донорства
35. Міжнародний досвід у пріоритезації трансплантації
36. Органи державної влади, які здійснюють контроль у сфері донорства.
37. Національні та міжнародні реєстри донорів.
38. Поняття та правова основа пріоритезації трансплантації
39. Захист персональних даних донорів: законодавчі вимоги.
40. Практика Європейського суду з прав людини щодо справ, пов'язаних з донорством.

ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби – персональні комп'ютери, мультимедійний проектор.

Програмне забезпечення – пакет Microsoft Office, сайт електронного навчання ДВНЗ «УжНУ», платформа «MOODLE», додаток GOOGLE MEET, корпоративна електронна адреса на домені UZHNU.EDU.UA.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Hromovchuk M. Eutanasia: teoretical and legal principles. Jurisprudence issues in the development of legal literacy and legal awareness of citizens: Collective monograph. Lviv-Tourin: Liga-Pres 2019. pp.87-99.
2. Hromovchuk M. Human rights for life: experience of Ukraine. Priority tasks and strategies for the development of jurisprudence: collective monograph. Lviv-Tourin: Liga-Pres 2019. pp.18-25.
3. Hromovchuk M. Somatic rights: international aspects. Visegrad Journal on Human Rights. 2021. № 1. S.143-147.
4. Hromovchuk M. Human rights for life: experience of Ukraine. Priority tasks and strategies for the development of jurisprudence: collective monograph. Lviv-Tourin: Liga-Pres 2019. pp.18-25.
5. Гаркуша А., Міна Р., Ткач Ю. Історико-правовий розвиток трансплантації анатомічних матеріалів людини. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 4. С. 264-274
6. Гель А. П. Трансплантація. Новації законодавця у цій сфері: перший погляд. Юридичні новини України: вебсайт. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/transplantatsiya-novatsiyizakonodavtsya-u-tsj-sferi-pershyj-poglyad/>.
7. Гринчак С. В. Генезис правового регулювання трансплантації органів і тканин людини. Форум права. № 2. 2014. С. 81–88
8. Громовчук М.В. Четверте покоління прав людини: особливості правового регулювання, проблеми та перспективи розвитку у сфері охорони здоров'я: монографія за заг ред. Булеци С.Б., Менджул М.В. Ужгород: Видавництво «Говерла» 2020. 444 с.
9. Громовчук М.В., Репродуктивні права людини: проблемні аспекти. Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 1. С.38-41.
10. Громовчук М.В. Biomedical research: issues of restriction of somatic human rights. Visegrad Journal on Human Rights. 2020. № 6. Part 1. S. 33-38.
11. Громовчук М.В. Соматичні (особистісні) права: співвідношення категорій. Науковий вісник УжНУ. Серія «Право». Випуск 62. 2020.
12. Громовчук М.В. До визначення понять «біоетика», «біоправо», «біоюриспруденція». Конституційно-правове будівництво на зламі епох: пошуки оптимальних моделей: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. (м. Ужгород, 3-4 травня 2019 р.) С. 41-43.
13. Громовчук М.В. Репродуктивні права людини. Матеріали IV міжнародної конференція «Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні». (м.Чернівці 16 жовтня 2020 р.). С. 25-28.
14. Ільющенкова К. Еволюція правового регулювання донорства органів та інших анатомічних матеріалів людини. Теорія і практика інтелектуальної власності. №1. 2017. С. 56-64.
15. Клименко О. В., Шеха Г. Р. Історія розвитку правового регулювання у сфері трансплантації органів у Великій Британії, США та країнах Європи. Вчені записки ТНУ

- імені В.І. Вернадського. Т. 30 (69). № 1. 2019. С. 1-6.
16. Козодаєв С.П., Белов Д.М., Бисага Ю.М., Громовчук М.В. Захист конституційних прав і свобод людини у процесі проведення біомедичних досліджень: монографія. ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т», Ін-т держави і права країн Європи. Ужгород, 2018. 177 с.
 17. Новицька М. М. Адміністративно-правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів людині в Україні: дис. ...канд. юрид. наук. Суми, 2019. 267 с
 18. Озернюк Г. В. Історичний розвиток правового регулювання трансплантації в офтальмології. Офтальмологічний журнал. 2018. № 4 (483). С. 59-65.
 19. Пішта В. І. Державне управління трансплантацією органів: Теоретико-правовий аспект. Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність. Editory IrinaLiuba Horvat, Anastasia Vehesh. Satu Mare: Editura Muzeului Satmarean – Bucuresti:Editura RCR Editorial, 2019. С. 284-299.
 20. Пішта В. І. Роль Міністерства охорони здоров'я України у формуванні та реалізації державної політики у сфері трансплантації. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 3. С. 213-217.
 21. Сучасні тенденції правового забезпечення новітніх прав у сфері охорони здоров'я : монографія / С. Болдіжар, В. Пішта. - Ужгород : ФОП Сабов А. М., 2022. - 250 с.
 22. Перший ліцензований Кріобанк в Україні. URL: <https://cryobank.ua/uk/about/>
 23. Розвиток трансплантології в Україні: існуючий досвід та перспективи. *Health-ua.com*. 2021. 23 лют. URL: <https://health-ua.com/article/63756-rozvitok-transplantolog-vukran-snuuyuchij-dosvd-taperspektivi>
 24. Чечерський В.І. Використання кріоконсервованих гамет та ембріонів як гарантія реалізації права людини на репродукцію (відтворення). Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 4. С. 34-37
 25. Чечерський В.І. Право вибору статі дитини: проблеми конституційно-правового регулювання. Конституційно-правові аналітичні студії. 2019. № 2. С. 40- 46
 26. Шульга В. М. Становлення та розвиток державного регулювання трансплантації в Україні. *Вісник Національної академії державного управління*. 2012. № 1 (19). С. 155-153-160.

Нормативно-правові акти:

1. Загальна декларація прав людини. Міжнародний документ від 10.12.1948. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Офіційний вісник України. 2010. № 72/1 Спеціальний випуск. Ст. 15.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами). Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
4. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину: міжнар. док. від 04.04.1997 / Рада Європи. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334#Text
5. Додатковий протокол до Конвенції про права людини та біомедицину, який стосується трансплантації органів і тканин людського походження від 24.01.2002 ETS N 186. *Ліга.Закон*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU02248>
6. Наказ МОЗ «Деякі питання організації посмертного донорства» від 11 червня 2021 року № 1184 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0967-21#Text>
7. Про стандарти якості та безпеки людських органів, які призначені для трансплантації: Директива Європейського парламенту та Ради ЄС, прийнята 07 липня 2010 року № 2010/45/ЄС. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_b38
8. Про встановлення діагностичних критеріїв смерті мозку та процедури констатації моменту смерті людини: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 23 вересня

- 2013 року № 821. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1757-13>
9. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04 липня 2002 року № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/40-15>
 10. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини: Закон України № 2427-VII від 17.05.2018р. *Відомості Верховної Ради України*, 2018, № 28, ст.232
 11. Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові: Закон України від 12.01.2022. № 931-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-20#Text>
 12. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19.10.2017 № 2168- VIII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text>
 13. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
 14. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
 15. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 № 3687-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>
 16. Про затвердження Порядку застосування ксенотрансплантатів: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 12 березня 2013 року № 194. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0478-13>.
 17. Про медичні центри (відділення) трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 26 липня 2004 року № 374. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0374282-04>
 18. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02 березня 2015 року № 222-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/222-19>
 19. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13#Text>
 20. Про затвердження Порядку отримання та надання гемопоетичних стовбурових клітин та обміну інформацією щодо наявних анатомічних матеріалів людини, призначених для трансплантації: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2020 р. № 257 Офіційний вісник України. 2020. № 31. Ст. 1076
 21. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини згідно з переліком, затвердженим Міністерством охорони здоров'я: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 березня 2016 р. № 286. Офіційний вісник України. 2016. № 30. Ст. 1185
 22. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19.10.2017 № 2168- VIII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text>
 23. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
 24. Про поховання та похоронну справу: Закон України від 10 липня 2003 року № 1102-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1102->
 25. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року. № 2939-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. ст. 314. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
 26. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року. *Відомості Верховної Ради України*, 1992, N 48, ст.650.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. <https://www.who.int/ukraine/uk/publications/9789241516822> - Всесвітня організація охорони здоров'я
2. <http://www.ials.sas.ac.uk/library/library.htm> – Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій. Велика Британія.
3. <http://www.lsl.lviv.ua/> - Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника.
4. <http://www.library.univ.kiev.ua> – Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.
5. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського.
6. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html> - каталог національних бібліотек та інформаційних центрів України.
7. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libweb.html> - каталог національних бібліотек країн світу.
8. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/books.html> - каталог електронних бібліотек України.
9. <http://www.nbuv.gov.ua/db/ref.html> - реферативна база даних НБУ ім. В.І.Вернадського (включаючи юридичні науки).
10. <http://www.nbuv.gov.ua/online-2010/> - передплачені науково-інформаційні ресурси НБУ ім. В.І.Вернадського.
11. <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/> - електронні наукові видання НБУ ім.В.І.Вернадського.
12. <http://www.friends-forum.com/forum/printthread.php?t=5838&pp=30> - енциклопедії та словники.
13. <http://www.lib.com.ua/> - електронна бібліотека.
14. <http://www.slovari.org> – каталог словників (у тому числі, юридичні)
15. <http://www.ebk.net.ua> – повні тексти юридичних книг (бібліотека Князева).
16. <http://law.biz.ua/books/0023/0204.htm> - юридична бібліотека (Україна)
17. <http://pravo.biz.ua/> - юридична бібліотека (Україна).
18. <http://www.vuzlib.net/> - економіко-правова бібліотека (оцифровані підручники)

Формат 60*84/16. Умовн.друк.арк. 1,62. Зам. №79 Наклад 50 прим.
Видавництво УжНУ «Говерла» м.Ужгород, вул. Капітульна, 18.
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої
продукції – Серія ЗТ №32 від 31 травня 2006 р.